

ע"פ 2356/17 - פלוני, פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 2356/17

ע"פ 1332/18

כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט מ' מזוז

לפני:

המערער בע"פ 2356/17: פלוני

המערערת בע"פ 1332/18: פלוני

נגד

מדינת ישראל

המשיבה:

ע"פ 2356/17: ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי ירושלים בת"פ 029628-02-15 שניתן ביום 31.01.2017 על ידי כבוד השופט אמנון כהן

ע"פ 1332/18: ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בת"פ 29718-02-15 שניתן ביום 4.1.2018 על ידי כבוד השופט כרמי מוסק

בשם המערער בע"פ 2356/17: עו"ד נאשף דרויש
בשם המערערת בע"פ 1332/18: עו"ד ארז בר צבי, עו"ד חגית לרנאו

ועו"ד נועה זעירא
בשם המשיבה: עו"ד דגנית כהן-ויליאמס

פסק-דין

השופט י' עמית:

1. שני המערערים שלפנינו הורשעו כל אחד בנפרד, בגין מעורבותם בסיפור המעשה שיתואר להלן, כפי שעולה מכתבי האישום ומחומר הראיות שהובא בפני בית המשפט קמא (נציין כי כתבי האישום של השניים שונים במקצת אך לצורך התיאור להלן איננו נדרשים לניואנסים השונים ביניהם).

המערערת בע"פ 1332/18 (להלן: המערערת) הייתה חברתו של פאיז רגבי (להלן: פאיז) עד זמן קצר לפני התרחשות האירועים שיתוארו להלן. המערער בע"פ 2356/17 (להלן: המערער) ומוחמד שוויקי (להלן: מוחמד) הם קרובי משפחה של פאיז. המערערת ופאיז היו מסוכסכים עם בני הזוג אחמד בדראן (להלן: אחמד) והודיה אללוף (להלן: הודיה), שהתגוררו יחדיו בחדר בקומה השנייה בבית ברחוב בצלאל בצראווי בירושלים (להלן: החדר והבית). בחדר בקומה השלישית בבית, התגוררה אורית לונדון ז"ל (להלן: המנוחה) יחד עם בעלה.

ביום 23.1.2015 בשעות הערב, תכננו המערערת, המערער ומוחמד (להלן: השלושה) להגיע לבית כדי לשרוף את חדרם של אחמד והודיה. המערער התקשר לאחמד מספר פעמים כדי לוודא שהוא והודיה לא נמצאים בבית. השלושה נסעו מתל אביב לירושלים ברכבו של מוחמד, והגיעו לבית בסמוך לשעה 03:05. מוחמד המתין ברכב, בעוד שהמערערת והמערער נכנסו לבית. סמיח החל לפרוץ את דלת החדר באמצעות כלי פריצה, עיקם את צילינדר הדלת ופתח אותה בבעיטה. המערערת וסמיח נכנסו לחדר, הציתו במצית את הסדינים שהיו על המיטה הזוגית ולקחו מהארון בשמים ובגדים של אחמד והודיה. כשהאש אחזה במזרון הם עזבו את החדר ויצאו מהבית, נכנסו לרכב של מוחמד ועזבו את המקום במהירות. האש שפרצה כילתה מספר רהיטים בחדר ואת דלתו, שהייתה עשויה עץ. עשן רב חדר למסדרון, לקומה השלישית בבית ולחדר בו שהתה המנוחה. סביב השעה 03:00 התקשרה המנוחה לבעלה, שהיה בעבודה, וצעקה "יש אש, יש אש". צוות כיבוי אש הגיע למקום בסמוך לשעה 03:19 והחל בכיבוי השריפה. בשל העשן הרב שמילא את הבית, צוות הכיבוי הצליח להגיע למנוחה רק בסמוך לשעה 03:30 ומצא אותה מחוסרת הכרה. המנוחה פונתה מהחדר וצוות מגן דוד אדום שהמתין מחוץ לבית ביצע בה החייאה. המנוחה הועברה לבית החולים הדסה עין כרם כשהיא סובלת מהרעלת תחמוצת פחמן כתוצאה משאיפת עשן. לאחר כשבועיים בהם הייתה במצב של מוות קליני, נפטרה המנוחה.

בטרם נעצר מוחמד ביום 25.1.2015, תיאם עמו המערער כי אם ייעצרו על-ידי המשטרה, יספרו כי המערערת ביקשה מהם להסיע אותה לבית כדי להביא בגדים מחברתה, וכי המערערת עלתה לבדה לבית בעוד שניהם נשארו מחוץ לו.

2. בגין האמור לעיל, המערערת הורשעה לאחר שמיעת ראיות (כב' השופט י' הכהן) בעבירות של הריגה (לפי סעיף 298 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק)); הצתה (לפי סעיף 448(א) לחוק); התפרצות למקום מגורים (לפי סעיף 406(ב) לחוק); וגניבה (לפי סעיף 384 לחוק). בגזר הדין (כב' השופט כ' מוסק) הושת על המערערת, בין היתר, עונש מאסר בפועל של עשר שנים וכן תשלום פיצוי בסך של 250,000 ₪. עונש זה לעונשה של המערערת, הושת גם על המערער (כב' השופט א' כהן).

על כך נסובים שני הערעורים הנפרדים שנשמעו בפנינו במאוחד.

3. ערעור המערערת: הערעור נסב הן על הרשעתה בעבירות ההצתה וההריגה והן על חומרת גזר הדין וגובה הפיצוי.

בתום הדיון, לאחר ששמענו באריכות את טיעוני באי כוח המערערת, קיבלה המערערת את המלצתנו וחזרה בה מהערעור על הכרעת הדין. נציין כי בעקבות תיקון 137 לחוק (הרפורמה בעבירות ההמתה), הסכימה המדינה עוד קודם עמוד 2

לדין להמיר את ההרשעה בעבירת ההריגה, בהרשעה בעבירה של המתה בקלות דעת, לפי סעיף 301ג לחוק, בנוסח הדיום ("הגורם למותו של אדם בקלות דעת, דינו - מאסר שתיים עשרה שנים").

4. בערעור על חומרת העונש, הדגישו באי כוחה של המערערת, בין היתר, את נסיבות חייה הקשות, החברה השולית עמה התרועעה משך שנים רבות, הליכי הגמילה מסמים ומאלכוהול שעברה לאחר שנעצרה, והליכי השיקום שהיא עוברת בבית הסוהר. עוד נטען כי המערער ומוחמד הם הדמויות הדומיננטיות, בעוד שהמערערת אך נגררה אחריהם; כי על מוחמד הוטל עונש מאסר של 26 חודשים בלבד; וכי הצתה שגרמה למוות היא אירוע חריג, והמערערת מצרה על התוצאה הטרגית. לעניין הפיצוי נטען, בין היתר, להיעדר יכולת כלכלית של המערערת, וכי רכיב הפיצוי מעמיד אותה במצב בלתי אפשרי, שיגרום לכך שבעת שחרורה תצטרך להתמודד עם חוב שיתפח לסכום של למעלה מחצי מיליון ₪.

5. ערעור המערער: המערער הצטרף לטענות המערערת, והצביע על הרקע הסוציאקונומי הקשה שבו גדל; על כך שהודה במעשים שיוחסו לו בכתב האישום; שאין לו עבר פלילי; שזו הסתבכותו הראשונה עם החוק; שלא הורשע בעבירות הגניבה וההתפרצות; וכי לא ערער על גובה הפיצוי.

6. משהאריכו הצדדים בטיעוניהם, נקצר אנו בדברינו ונאמר כי המקרה דנן מוכיח את אשר נאמר פעמים רבות בפסיקה בנוגע לעבירת ההצתה: "מעשה ההצתה הראשיתוידועה, ואחריתומיישורנה" (ראו, מבין רבים, ע"פ 4311/12 סורי נ' מדינת ישראל בפסקה 3 (8.11.2012); ע"פ 8347/19 מיהרט נ' מדינת ישראל (17.3.2020)); "ראשיתה גפרור ואחריתה עלולה להיות שערי מוות" (ע"פ 3210/06 עמארה נ' מדינת ישראל, פסקה ה(1) (18.3.2007)); "אש המתפשטת באופן בלתי מבוקר זורה הרס, ומסכנת את האדם ואת החי, את הגוף ואת הרכוש" (ע"פ 2939/19 חלפון נ' מדינת ישראל (2.2.2020)). לא בכדי קבע המחוקק עונש חמור של עד 15 שנות מאסר לעבירת ההצתה. זאת, נוכח פוטנציאל הנזק המשמעותי שטמון בעבירה זו וחוסר היכולת לשלוט בתוצאותיה (ע"פ 6720/16 מדינת ישראל נ' פלוניוהאסמכתאות שם (7.3.2017) (להלן: ע"פ 6720/16)).

איננו צריכים להרחיק עדותנו, והמקרה שבפנינו, שבו קיפחה אישה צעירה את חייה, אך יוכיח את עוצמת הסכנה הגלומה בכל הצתה, ובהצתה בתוך בית מגורים בפרט. משרעת הענישה בעבירת ההצתה היא רחבה ורף הענישה אינו אחיד, כל מעשה על פי נסיבותיו (ע"פ 6720/16, בפסקה 9). המקרה שבפנינו נופל לרף הגבוה של חומרת מעשה ההצתה כשלעצמו, עוד לפני שאנו באים לתוצאה הקשה של מות המנוחה (והשוו לע"פ 2249/18 מדינת ישראל נ' פלוני (11.11.2018)), שם חלף עונש של ארבע שנות מאסר שהושתו על הנאשם בבית משפט קמא, הטיל בית משפט זה עונש מאסר של שש שנות מאסר בגין הצתה שגרמה לפציעתם של שלושה אנשים, בעוד שכידוע, אין דרכה של ערכאת ערעור למצות את העונש. עם זאת, באותו מקרה, ההצתה נעשתה במתכוון כדי לפגוע בבני אדם, עבירה שהעונש בצידה הוא 20 שנה).

7. המערערים הצביעו על כך שמוחמד נדון ל-26 חודשי מאסר בלבד. אך מוחמד הורשע בהסדר טיעון בעבירות של סיוע להצתה ולהתפרצות וכן בשיבוש הליכי משפט, בעוד שהמערערים הורשעו כמבצעים בצוותא בעבירות הצתה והריגה, כך שאין מקום להקיש מהעונש שהושת עליו לעניינו. ובכלל, אין להקיש מהסדר טיעון של נאשם אחד על רף הענישה של נאשם אחר, באשר הסדר טיעון יכול להביא בחשבון גם שיקולים במישור הראייתי.

8. על רקע דברים אלה, נבחן את עניינם של המערערים.

עברו של המערער נקי, בעוד שלמערערת עבר פלילי בעבירה של שוד מזוין. המערער הורשע גם בעבירה של שיבוש הליכי משפט אך לא הורשע בעבירות של גניבה והתפרצות, בעוד שהמערערת הורשעה בעבירות אלה. קשים ורעים שני חייה של המערערת. נסיבותיה האישיות ומוצאותיה משך השנים, החל מגיל צעיר, פורטו בחומר שבפנינו ולא נרחיב מפאת צנעת הפרט. לכך יש להוסיף את הליכי הגמילה וההליך השיקומי שעברה המערערת עוד בתקופת מעצרה וכיום בין כותלי הכלא.

בהינתן מכלול השיקולים, ובהינתן שהמעשים בוצעו על ידי השניים בצוותא חדא, איננו רואים להבחין בין המערערים לעניין העונש.

9. כאמור, לאור הרפורמה בעבירות ההמתה, המדינה הסכימה להמיר את עבירת ההריגה, שהעונש בצידה הוא 20 שנה, לעבירה של המתה בקלות דעת שהעונש בצידה הוא 12 שנה. יכול הטוען לטעון כי מאחר שהעונש המכסימלי בגין המעשה הופחת על ידי המחוקק באופן כה משמעותי, יש להפחית מיניה וביה מהעונש שהוטל על המערערים על פי הדין הישן. ולא היא. המעשה ונסיבותיו אינם מושפעים מכותרת העבירה, וכאשר בית המשפט המחוזי השית על המערערים עונש מאסר של עשר שנים, הוא ראה נגד עיניו יסוד נפשי של קלות דעת, כפי שעולה גם מסעיף 133 להכרעת הדין של המערערת, בו מציין בית המשפט כי מי שמבצע הצתה נוטל על עצמו סיכון גם אם יש להניח שהוא עושה זאת "בהנחה ובתקווה שהסיכון לא יתממש. משמעות התנהגות כזאת, מלמדת על מצב נפשי של קלות דעתבנוגע להתרחשות" (הדגשה הוספה - י"ע).

עם זאת, בהינתן השיקולים לקולה עליהם עמדנו לעיל, ובעיקר נסיבותיה האישיות המיוחדות של המערערת והיעדר עבר פלילי של המערער, הגענו למסקנה כי יש להעמיד את עונשם של המערערים על תשע שנים, דהיינו, הפחתה של שנה.

10. הפיצוי: תסקירי נפגעי העבירה מדברים בעד עצמם, ומלמדים על הפגיעה והנזקים שנגרמו לבעלה של המנוחה ולמשפחתה, כפי שעלה גם מהדברים הנרגשים שנשאו בפנינו בתום הדין. עם זאת, אנו סבורים כי לא היה מקום להטיל על כל אחד מהמערערים לשאת בפיצוי בשיעור הכמעט מכסימלי על פי החוק. אנו מעמידים אפוא את הפיצוי הכולל שישולם על ידי המערערים, ביחד ולחוד, על הסך של 250,000 ₪, בחלוקה שנקבעה בסעיף 59 לגזר דינה של המערערת, וזאת בהתחשב ביכולתה הכלכלית הדלה.

המערערת תתחיל לשלם את הפיצוי בתום מאסרה.

11. בכפוף לאמור לעיל, יתר הוראות גזרי הדין יישארו על כנן.

שׁוֹפֵט

השופט מ' מזוז:

אני מסכים.

שופט

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה לפסק דינו של חברי השופט י' עמיתבמקרה קשה זה הטבול בצער ובכאב.

שאלת הפיצויים אינה העיקר במקרה שבפנינו. עם זאת, ראיתי להתייחס אליה - הן מאחר שהכרעתנו בה נגזרת מן העקרונות שנקבעו בדנ"פ 5625/16 אסרף נ' טווק בוקובזה (13.9.2017)) (להלן: עניין דיון נוסף טווק) והן משום שנדרשת הבהרה כי התשובה שאנו נותנים לה אינה מבטאת התייחסות ממעיטה לאובדנם של נפגעי העבירה. בעניין דיון נוסף טוויק נדונה השאלה האם התקרה הקבועה בסעיף 77 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 ביחס לפסיקת פיצויים בהליך הפלילי חלה במשותף על כלל נפגעי העבירה המקבלים פיצוי מכוח אותו מקרה מוות. התשובה החיובית לשאלה זו נגזרה, בין השאר, מתכליתה של פסיקת הפיצויים בהליך הפלילי - לשמש סעד מידי ודחוף לנפגעי העבירה, להבדיל ממתן פיצוי מלא לנזקם, כמו גם ממגבלותיו של ההליך הפלילי שאינו מאפשר הוכחה מדויקת של הנזקים שנגרמו. אותם שיקולים עצמם יפים גם לשאלה שהתעוררה כאן - האם יש מקום לפסיקת פיצויים החורגת מהתקרה הסטטוטורית בגין אותו מקרה מוות - כאשר האחריות לו רובצת על יותר מעברין אחד. תשובה אחרת הייתה סוללת את הדרך, מכיוון אחר, לפסיקת פיצויים בהיקפים גדולים בהליך הפלילי שאינו מותאם ואינו מיועד לכך, ללא הוכחת נזק. אין צריך לומר כי הדרך לפסיקת פיצויים בהליך האזרחי עודנה פתוחה, תוך הסתמכות על סעיף 42א לפקודת הראיות [נוסח חדש] ככל שהדברים נוגעים לפטור מהוכחת העובדות שנקבעו בהליך הפלילי.

מן הדברים שקראנו ושמענו ניתן היה להבין ולחוש כי אובדנה של אוריתהוא קשה מנשוא מבחינת אוהביה, שבליבם היא הותירה חלל עצום. יהי זכרה ברוך.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתן היום, ז' בתמוז התש"ף (29.6.2020).

שופט

שופטת

שופט